

LOKALNA ZAJEDNICA U PREVENCIJI POREMEĆAJA U PONAŠANJU: KONCEPT POZITIVNOG RAZVOJA MLADIH

ANITA JANDRIĆ*

Primljeno: svibanj 2005.
Prihvaćeno: lipanj 2005.

Pregledni rad
UDK: 376.5-053.6

Ovaj rad bavi se problematikom lokalne zajednice u prevenciji poremećaja u ponašanju s posebnim naglaskom na koncept pozitivnog razvoja mladih. U središtu koncepta pozitivnog razvoja mladih leži uvjerenje da je pomaganje mladima da razviju svoje potencijale najbolji način za prevenciju poremećaja u ponašanju. No, da bi to bilo moguće, bitno je stvoriti zajednicu koja to omogućuje – tzv. „otpornu“ zajednicu. Rad daje prikaz osnovnih karakteristika „otporne“ zajednice, elaborira osnovne postavke koncepta pozitivnog razvoja mladih te pokušava dati odgovor na pitanje na koji se način elementi spomenutog koncepta mogu primijeniti u jednoj lokalnoj zajednici i to kroz primjere nekoliko kvalitetnih programa prevencije.

Ključne riječi: lokalna zajednica, prevencija, pozitivan razvoj mladih

Problem

Brojna istraživanja i iskustva iz prakse pokazala su da lokalna zajednica objedinjuje većinu najvažnijih potencijalno rizičnih čimbenika, odgovornih za pojavu niza poremećaja u domeni psihosocijalnog funkcioniranja, ali i proaktivnih čimbenika čiji je učinak uspješna prevencija (Bašić, 2000, 2001; Ferić, Kranželić, 2001).

Brojni čimbenici razvoja djece i mladih nalaze se u resursima zajednice: od načina i kulture stanovanja, preko kvalitete odgojno obrazovnih ustanova i različitih službi (zdravstvo, socijalna skrb, policija i slično) pa sve do organizacija tipa javnog prijevoza, kulturnih, zabavnih, sportskih i rekreacijskih.

Funkcija lokalne zajednice, u skladu s navedenim, jest ne samo dati prostorni okvir u najužem smislu za njihovu socijalizaciju već im ponuditi i različite perspektive gledanja na život

– proširiti njihova očekivanja i dati im novi status i ulogu. Time lokalna zajednica priprema mlade za preuzimanje uloga koje ih svrstavaju u njezine pozitivne resurse (Bašić, 2001). Oni na taj način postaju potencijali o kojima ovisi daljnji razvoj neke zajednice, a onda, u konačnici, i društva u cjelini.

No, da bi mladi ljudi uspjeli razviti svoje potencijale i jake strane, potrebna im je zajednica koja će im omogućiti pozitivan razvoj i koja će im biti oslonac u njihovim nastojanjima da se razviju u zdrave i otporne ličnosti. Dakle, potrebni su im temelji „zdrave“ i „otporne“ zajednice - zajednice koja brine o svim svojim članovima, koja nudi svojim članovima sigurno mjesto za život te pristup onim dobrima i servisima koji zadovoljavaju njihove potrebe. Takva zajednica se prema ljudima odnosi kao prema „cjelovitim“ osobama i ima prepoznato mjesto za svakog člana unutar socijalne strukture. Ona nudi prilike za rast i ispunjenje i dovoljno je homogena kako bi se izbjegli konflikti među susjedima, ali i

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dovoljno heterogena kako bi stvarala bogatstvo različitosti (Ferić, Kranželić, 2001). Bitno je za naglasiti da će samo u takvom jednom okruženju biti moguće pozitivno pristupiti mladim ljudima, fokusirajući se na njihove jake strane i potencijale, umjesto na greške i nedostatke.

Međutim, ostaje pitanje – kako razviti takvu zajednicu? Kako ostvariti sve navedene karakteristike „zdrave“ i „otporne“ zajednice? Ovaj rad nameće jedan od mogućih odgovora, a to je jasna i precizna organizacija svih segmenata lokalne zajednice, što znači točno definiranje ciljeva i odgovornosti na svim razinama njenog funkcioniranja. Na taj će način biti moguće ostvariti kvalitetnu suradnju svih institucija (vladinih i nevladinih) unutar jedne lokalne zajednice, što čini jedan od osnovnih preduvjeta za razvoj i provedbu brojnih programa prevencije fokusiranih na pozitivan razvoj mladih ljudi. A upravo takvi programi su jedan od temelja za razvoj „otporne“ zajednice u kojoj će se razvijati „otporne“ ličnosti.

Lokalna zajednica – pojmovno određenje i njezina uloga u prevenciji poremećaja u ponašanju

Pojmovnom određenju zajednice moguće je pristupiti na različite načine. Razmatranje koncepta zajednice počelo je veoma davno, a njime se sociolozi bave već više od dvije stotine godina. Usprkos tome, do danas ne postoji jasna definicija koja bi mogla dati konačan odgovor na pitanje što je to zajednica.

Pokušaji definiranja zajednice su veoma brojni. Tako je Hillery (1955; prema Bašić, 2001) sakupio i analizirao čak 94 različite definicije pojma zajednice i utvrdio postojanje 16 pojmova povezanih u različitim kombinacijama. Pa tako većina definicija naglašava da zajednica uključuje socijalnu interakciju, teritorijalno područje i neke zajedničke veze među ljudima koji u njoj žive.

Barnes (1997) navodi 5 bitnih karakteristika zajednice: zajednica postoji kao nešto što je

različito od države; pretpostavlja neka povezujuća obilježja između onih ljudi koji su članovi zajednice, a to može biti prostor, etnički identitet, profesija ili spolni identitet; zajednica kao pojam za skupinu ljudi koji nemaju visoki status u društvu; zajednica kao mala socijalna organizacija koja obično podrazumijeva odnose licem u lice; pojam zajednice u kojemu je ona shvaćena kao pozitivni koncept.

Žganec (2003) navodi tri moguća značenja zajednice: lokalno (ograničeni teritorij), funkcionalno (pojedince povezuju funkcije koje obavljaju) i kategorijalno značenje (spol, dob, obrazovna razina).

Prema Andersonu i Carteru (1990), zajednica predstavlja populaciju čiji se članovi svjesno identificiraju jedni s drugima. Oni se isti tako identificiraju i s lokalnom zajednicom kao cjelinom, budući da prebivaju u istim prostorima i uključuju se u zajedničke aktivnosti. Zbog toga, smatraju spomenuti autori, lokalna zajednica nije samo skupina ljudi koja živi u istom susjedstvu, kvartu, mjestu ili gradu, nego je to i grupa ljudi koja se druži, zajednički dijeli probleme i ima zajedničke interese.

Navodeći brojne definicije zajednice, evidentno je da se u svakoj od njih, iako na različite načine, elaboriraju tri ključna elementa o kojima govori Hillery (1955; prema Bašić, 2001): da zajednica uključuje socijalnu interakciju, teritorijalno područje i neke zajedničke veze među ljudima koji u njoj žive. Iz tog razloga je i takvo objašnjenje pojma zajednice (kroz definiranje ključnih elemenata) najcjelovitije, te daje najbolji prikaz o tome što se sve misli pod spomenutim pojmom.

Preventivni rad u lokalnoj zajednici podrazumijeva vođenje procesa tijekom kojih zajednica definira svoje potrebe, ciljeve, utvrđuje redoslijed zadovoljavanja određenih potreba, razvija povjerenje među članovima zajednice i motivira ih kako bi svojim akcijama djelovali na poticanje i dosljednu provedbu procesa (Prinz i Connel, 1997; Bašić, 2001, 2003; Jandrić, Buđanovac, 2003). Dakle, programi prevencije u zajednici mogu biti usmjereni različitim ciljevima, ali svi

se oni temelje na istim osnovnim postavkama kao što je ona da zajednica treba prevladati potencijalno rizične elemente i tako postati protektivnom sredinom, miljeom koji će razvijajući zdrav stil života omogućiti najvećem dijelu članova uspješan i zdrav rast i razvoj. No, to je moguće postići tek kada se veći dio članova zajednice aktivno uključi u zajedničke akcije i preuzme odgovornost za provedbu preventivnih programa.

Bašić (2000; 2001), Ferić i Kranželić (2001) navode kako je ključna osnova preventivskih intervencija danas usmjerena na smanjivanje rizika i jačanje zaštitnih čimbenika. Procjenom potreba jedne zajednice, identificiranjem njezinih snaga (zaštitnih čimbenika) te njezinih nedostataka (rizičnih čimbenika) moguće je odrediti domene djelovanja prema: pojedincu, obitelji, školi ili zajednici.

Uspješnost preventivnih intervencija ovisi također i o sustavu unutar kojega ih kreiramo. Da bi one bile učinkovite bitno je da ih se primjenjuje u sustavu koji povezuje mlade i zajednicu.

Razvijanje novog sustava - sustava koji povezuje mlade i zajednicu

Danas se mnogo govori o stvaranju zajednica usmjerenih na pozitivan razvoj njezinih članova, posebice djece i mladih. Ali, koji bi to bili ključni elementi „zdrave“ zajednice? Ferić i Kranželić (2001:67) smatraju da je „zdrava“ zajednica ona koja „nudi svojim članovima sigurno mjesto za život; nudi pristup onim dobrima i servisima koji zadovoljavaju potrebe njezinih članova; sadrži odnose koji povezuju njezine članove; sadrži zajedništvo vrijednosti i ciljeva koji pomažu njezinim članovima živjeti zajedno; mjesto je gdje se prema ljudima odnosi kao prema „cjelovitim“ osobama; mjesto je gdje su svakodnevni odnosi među članovima predvidljivi (psihološka sigurnost); ima prepoznato mjesto za svakog člana unutar socijalne strukture; nudi prilike za rast i ispunjenje; dovoljno je homogena kako bi se izbjegli konflikti među susjedima, ali i dovoljno heterogena kako bi stvarala bogatstvo različitosti.“

Pittman (1991; prema Ferić, Kranželić, 2001) smatra da postoje određeni faktori koji doprinose jačanju zajednice. Neki od njih su: dijeljenje iste svrhe, proces jačanja zajednice mora biti strogo planiran i dešavati se kroz proces učenja, a moraju se razviti i strategije za povezivanje ljudi svih generacija i kultura na istom prostoru. Spomenuti autor smatra da je vrlo bitna i financijska stabilizacija, ali kao najbitnije za razvoj „zdrave“ zajednice naglašava da se ona treba promatrati kroz partnerski odnos svih njenih članova.

Brojni škotski autori (Alexander, Leach i Steward, 1984; Barr, 1991; Smith, 2004) smatraju da je za mladog čovjeka zdrava ona zajednica koja ulaže velike napore u odgoj i obrazovanje mladih ljudi. Spomenuti autori se slažu da je obrazovanje cijeloživotni proces koji aktivno uključuje svoje članove i koji vodi brigu o njihovim potrebama, osobito ističući pozitivne strane mladih ljudi, vodeći brigu o njihovim potencijalima.

Jedan od vrlo važnih koncepta u prevenciji je i koncept otpornosti koji se odnosi na djecu koja žive u rizičnim uvjetima i usprkos tome odrastaju u zdrave i odgovorne osobe (Bašić, 2000, 2001; Ajduković, 2000; Ferić, Kranželić, 2001; Ferić, 2003). Imajući to na umu, Mataga-Tintor (2004) postavlja pitanje može li se takav, ili sličan koncept, primijeniti i na lokalnu zajednicu. Budući da u svakoj lokalnoj zajednici postoje činitelji rizika i činitelji zaštite, zašto se ne bi razmišljalo i o konceptu otpornosti lokalne zajednice koja „...usprkos svim teškoćama i problemima koji vladaju u nekom društvu, može svojim građanima (a posebno djeci i mladima) ponuditi sadržaje koji će utjecati na smanjenje rizika za pojavu poremećaja u ponašanju“, smatra Mataga-Tintor (2004:46).

Uvjeti za stvaranje otporne zajednice

Da bi se uopće mogao okvirno postaviti koncept otporne lokalne zajednice, potrebno je definirati sve potencijale i snage koji predstavljaju zaštitne čimbenike u zajednici. Oni bi se mogli podijeliti na nekoliko generalnih područja (FCM, 1985; prema Mataga-Tintor, 2004): povezanost

(kohezija) unutar zajednice, mogućnosti organiziranja lokalne zajednice i dobivanja potrebnih usluga, sigurnost u zajednici i partnerstvo u zajednici.

Povezanost u lokalnoj zajednici predstavlja osjećaj pripadnosti stanovnika, kako u neposrednom susjedstvu u kojem žive, tako i u cijeloj zajednici. To se odražava kroz povjerenje koje stanovnici zajednice iskazuju prema susjedima, institucijama i skupinama u koje se udružuju skladno sklonostima i interesima. Moglo bi se reći da međusobna povezanost znači i jak osjećaj privrženosti zajednici, no nikako ne u smislu zatvaranja prema unutra, već naprotiv, u smislu zajedničkog otvaranja prema široj društvenoj zajednici.

Kada se govori o mogućnostima organizacije lokalne zajednice i dobivanja potrebnih usluga, bitno je naglasiti da kapaciteti lokalne zajednice u velikoj mjeri ovise o njenim službama, servisima i institucijama koje stanovnicima pružaju one usluge koje utječu na kvalitetu življenja te predstavljaju iznimno važne zaštitne čimbenike, bitne za razvoj otporne zajednice. Kako navodi Mataga-Tintor (2004), radi se o: vrtićima, školama, parkovima, rekreacijskim centrima, službama socijalne zaštite, ustanovama za starije, nemoćne, osobe s posebnim potrebama, vjerskim zajednicama, zdravstvenim ustanovama, knjižnicama, muzejima, policiji, centrima za djecu, mlade i obitelj, udrugama, mjesnim odborima, gradskoj upravi, medijima i dr. Nabrojani kapaciteti lokalne zajednice usko su povezani sa stupnjem povezanosti i socijalne interakcije unutar zajednice.

Osjećaj sigurnosti stanovnika zajednice temelj je za stvaranje povjerenja i privrženosti. Policija koja je uspješna u borbi s kriminalom, hitne službe koje djeluju u slučaju potrebe, prometna sigurnost, rješavanje problema zagađivanja okoliša, kao i druge okolnosti koje utječu na sigurnost, odražavaju se i na opće ponašanje građana koji postaju osjetljivi i odgovorni u odnosu na pojavu ovakvih i sličnih problema te na taj način sudjeluju u stvaranju otporne zajednice. Stvaranje partnerstva u lokalnoj zajednici izuzetno je bitno.

Naime, preventivne inicijative, smatra Mataga-Tintor (2004), trebale bi biti sastavni dio odgoja i obrazovanja u institucijama, ali i dio politike lokalnih vlasti. Imajući u vidu činjenicu da lokalna vlast nije u mogućnosti utjecati na područja koja su u nadležnosti države, preostaje mogućnost da se suradnjom svih resursa u lokalnoj zajednici osmisli strategija prevencije koja će ujedno predstavljati koncept otporne lokalne zajednice. No, to nije moguće realizirati bez suradnje i partnerstva na razini lokalne zajednice. Partnerstvo je preduvjet za uspjeh u preventivnom radu i utemeljuje multidisciplinarnost i sveobuhvatnost između uključenih službi.

Stvaranje otporne lokalne zajednice temelj je razvoja sustava koji povezuje mlade i zajednicu. U američkoj literaturi često se spominje koncept razvoja mladih u zajednici koji posebno naglašava povezivanje mladih i zajednice. Ovaj koncept ima za cilj unaprijediti institucije u zajednici koje vode brigu o mladima koji su već ispoljili određena devijantna ponašanja, raditi na poboljšavanju uvjeta u obitelji, voditi brigu o odnosu mladih ljudi i njihove lokalne zajednice, a osobito obratiti pažnju na one mlade koji još nisu ispoljili poremećaje u ponašanju, ali su u riziku (Gibson i Kempf, 1990; Olsen i Farkas, 1990; Schaff, 2004).

Ono što se čini važnim za naglasiti jest da ne postoji „pravi model“, odnosno onaj program koji bi mogao biti primjenjiv na sve zajednice i jednako učinkovit u svakoj lokalnoj zajednici. No, ipak postoje modeli koji su znanstveno evaluirani i koji pokazuju veliku uspješnost u prevenciji poremećaja u ponašanju djece i mladih jer procjenjuju potrebe, jakosti i izvore u pojedinoj zajednici, s posebnim naglaskom na mlade ljude. U tom kontekstu valja spomenuti Razvojni pristup mladima, model kojemu je osnovni princip fokusiranje na pozitivno, na ljudske jakosti, umjesto na slabosti i greške mladih ljudi.

Koncept pozitivnog razvoja mladih: Model razvojnog pristupa mladima

Prema mnogim istraživanjima i studijama (Turner, Norman, Zunz, 1995; Whitfield, 2002; Connel, Gambone i Smith, 2004), u novije vrijeme raste interes za koncept pozitivnog razvoja mladih jer je jasno da su čimbenici kao što su razvoj pozitivnih veza s tzv. „zdravim“ odraslima i uključivanje u pozitivne aktivnosti od velike važnosti za preveniranje pojavljivanja problema mladih. Pozitivan razvoj mladih je perspektiva koja naglašava pružanje usluga i razvoj mogućnosti za sve mlade ljude u zajednici. Naime, kroz taj koncept, mladima se omogućuje da razviju osjećaj kompetentnosti, korisnosti, pripadanja (Connell, Gambone i Smith, 2004).

Neki od osnovnih principa koncepta pozitivnog razvoja mladih su: ohrabrivanje mladih da uče i vježbaju nove vještine; da istraže nove ideje i nove izbore; da im se pruži mogućnost da se izraze kroz različite medije (usmeno, pisano, glazbom, glumom, crtežom...) i mogućnost da ih se čuje i ozbiljno shvati; da im se omogući da sudjeluju u kreiranju aktivnosti u zajednici i da razviju osjećaj da su vrijedni članovi grupe; da im se pruži mogućnost volontiranja kako bi pomogli drugim članovima svoje zajednice (Principles and Examples of Positive Youth Development, 2003)

Koncept pozitivnog razvoja mladih najbolje djeluje kada je uključena čitava zajednica, a osobito mladi ljudi koji na taj način sami mogu kreirati servise koji će im pomoći da se razviju u sretno i zdravo odrasle. U središtu ovog pristupa nalaze se svi mladi, a ne samo oni koji su u riziku ili su već ispoljili određene oblike poremećaja u ponašanju (Youth Development Strategy Aotearoa, 2003). To je zbog toga što je osnovna misao pozitivnog razvoja mladih da je osnaživanje i fokusiranje na pozitivno najbolji oblik prevencije. U SAD-u je provedeno nekoliko istraživanja od kojih je najvažnija 2-godišnja longitudinalna studija koja je pokazala da oni mladi koji žive u zajednici s puno mogućnosti i sadržaja (dakle, u zajednici s mnoštvom programa) ispol-

javaju veći stupanj pozitivnog razvoja (dakle, manje antisocijalnih ponašanja, manje rizičnih faktora) (Irby, 2000). Ovdje se čini bitnim napomenuti da je ovaj koncept i nastao u zemljama SAD-a pa ne čude brojna istraživanja na tom području. No, u mnogim drugim zemljama svijeta, spomenuti koncept još je u začecima. Naime, unatoč vidljivom razvoju sektora za mlade u zemljama jugoistočne Europe, suradnja između organizacija za mlade na regionalnoj i nacionalnoj razini još uvijek je među najnižima u Europi (Working Group on Young People in South East Europe, 2002). Zbog toga razvoj sektora za mlade na ovom području treba jaku i dugotrajnu pomoć – i institucija na vlasti i nevladinih organizacija, ali i nekih nadnacionalnih tijela kao što su Vijeće Europe ili Europska unija. U zemljama Jugoistočne Europe potrebno je razviti mnoštvo servisa za mlade u zajednici kako bi se ona što bolje približila svojim mladim članovima. To je ujedno i nužan preduvjet za primjenu koncepta pozitivnog razvoja mladih.

Iako koncept pozitivnog razvoja još nije dovoljno dobro definiran, Catalano i suradnici (1998; prema Ferić, Kranželić, 2001) smatraju da postoji set prepoznatljivih značajki koje ga čine i koje su upotrebljavane u mnogim preventivnim programima. To su promoviranje pozitivnih veza, podupiranje otpornosti, promocija socijalnih, emocionalnih, kognitivnih, ponašajnih i moralnih kompetencija, podupiranje samoodređenja, podupiranje duhovnosti, podupiranje samoučinkovitosti, podupiranje pozitivnog identiteta, podupiranje vjerovanja u budućnost, briga za prepoznavanje pozitivnih ponašanja i prilika za prosocijalna uključivanja, te podupiranje prosocijalnih normi.

Zagovornici pozitivnog razvoja mladih obraćaju pažnju posebno na interakciju individue i okoline. Tako Bronfenbrenner (1979; prema Bašić, 2001) sugerira da je socijalizacijski utjecaj prvih davatelja brige (roditelja/obitelji, školskog osoblja, vršnjaka u razredu) i zajednice kao davatelja standarda i vrijednosti kulture – primarni za dječji razvoj. Takve ideje moguće je konceptualizirati kao ideju „ekologije ljudskog

razvoja“ (Bašić, 1997). Bronfenbrenner (1979; prema Bašić, 1997) navodi četiri razine eko-sustava lociranih oko djeteta: mikrosustav (sustav u kojem dijete živi određeno vrijeme – obitelj, škola, susjedstvo), mezosustav (sustav u kojem dijete živi u odnosu između više mikrosustava – obitelj i škola, obitelj i susjedstvo, obitelj i lokalna zajednica), egzosustav (sustavi u kojima dijete nije aktivan sudionik, ali koji utječu na njega – posao roditelja, školske vlasti, organizacija slobodnog vremena...) i makrosustav (šira lokalna zajednica, društvo koje daje instrukcije za egzo, mezo i mikro sustave i dirigira promjene u njima).

Koncept pozitivnog razvoja mladih iznjedrilo je model razvojnog pristupa mladima u središtu kojeg leži uvjerenje da je pomaganje mladima da razviju svoje potencijale najbolji način za prevenciju poremećaja u ponašanju (A Youth Development Approach to Services for Young People, 1999). Dakle, fokusiranje na pozitivne strane, na ljudske jakosti. Model razvojnog pristupa mladima razvijen je još 1970 – ih godina u SAD-u od strane znanstvenika koji su pokušali sumirati određene karakteristike „djece koja su na pravom putu“, odnosno odrediti značajke koje pomažu djeci da se razvijaju u pozitivnom smjeru. Utvrdilo se postojanje 4 osnovne karakteristike tzv. „zdrave djece“ (Reconnecting Youth and Community, 1996). To su: osjećaj kompetencije, osjećaj korisnosti, osjećaj pripadanja i osjećaj moći.

Na temelju tih odrednica razvio se pristup fokusiranja i razvijanja jakih strana djece i mladih – pristup poznat pod nazivom razvojni pristup mladima.

Zašto je bilo potrebno razviti jedan takav model?

Kao prvo, izuzetno je bitno da pozitivne razvojne mogućnosti budu dostupne tokom adolescencije koja za mladog čovjeka predstavlja buran period promjene. Dakle, u tom periodu bitno je omogućiti mladima da pripadaju grupi, ali i da uspiju zadržati svoju individualnost; omogućiti im da izraze svoje mišljenje te da se

argumentirano i bez sukoba suprotstave odraslima; da razviju sposobnost donošenja prihvatljivih izbora te da im se omogući učenje i primjenjivanje novih vještina (Youth Work Development, 2004).

Kao drugo, treba na adekvatan način pripremiti mlade za brze promjene u društvu. Naime, norme i vrijednosti u društvu se velikom brzinom mijenjaju pa je mlade potrebno naučiti onim životnim i socijalnim vještinama koje će im pomoći u snalaženju u takvom društvu. Bitno je naučiti ih kako da se nose s velikim natjecateljstvom koje vlada u današnjem društvu, a da se pritom ne osjećaju manje vrijednima (Reconnecting Youth and Community, 1996). Dakle, naučiti ih da zadrže samopouzdanje čak i ako ne uspiju udovoljiti svim zahtjevima koje društvo propisuje.

Kao treći razlog razvoja ovog modela, navode se nejednake pozicije mladih u siromašnim dijelovima grada gdje postoji puno rizičnih čimbenika. Zbog toga je bitno stvoriti dobre programe koji bi omogućili djeci i mladima iz takvih područja da se školuju i zaposle te da im se pruži prilika da pokažu sve svoje vrijednosti i potencijale.

Još jedan bitan razlog je i mišljenje mnogih stručnjaka iz područja prevencije da zajednica treba obratiti pažnju i na mlade koji nisu „problematični“. Pa tako Pittman (1991; prema Ferić, Kranželić, 2001) ističe da današnje razmišljanje i postavke tipa „mladi koji nemaju problema jesu mladi koji su se pozitivno razvili“ samo dovodi do razvoja institucija koje „rješavaju“ probleme mladih koji su uključeni u različite oblike rizičnih i problematičnih ponašanja. Međutim, zaboravlja se da mladi koji redovito pohađaju školu, poštuju zakone i druge norme koje propisuje društvo, nisu nužno opremljeni da zadovolje zahtjeve odraslosti. Zbog toga je potrebno na razini zajednice (od lokalne do državne) postići dogovor da se istovremeno pomaže mladim ljudima razumijeti životne probleme i odgovornosti te razviti neophodne vještine koje će im omogućiti da uspiju kao odrasli. Prema Pittmanu i Flemingu (1993; prema Bašić, 2001) potreban je konceptualan preokret – od mišljenja da su problemi mladih

barijere za njihov razvoj do mišljenja da razvoj jakih strana mladih vidimo kao najučinkovitiju strategiju za prevenciju poremećaja u ponašanju mladih. Upravo je Razvojni pristup mladima napravio taj konceptualni zaokret i umjesto fokusiranja na probleme i nedostatke mladih ljudi, ovaj pristup svoj naglasak stavlja na razvoj jakih strana pojedinca.

Ono što je bitno za napomenuti jest da je model razvojnog pristupa mladima u SAD-u promoviran od strane Servisa za obitelj i mlade (Reconnecting youth and Community, 1996). Naime, diljem zemalja SAD-a, spomenuti Servis osigurava financije i brine se o problemima djece i mladih na nacionalnoj razini. Osim toga, sudjeluje u izradi sveobuhvatnih programa prevencije za djecu i mlade te surađuje s institucijama u zajednici. No, jedan od najvažnijih ciljeva Servisa za obitelj i mlade je da osigura pozitivne alternative za mlade i maksimizira njihove potencijale te da ohrabruje zajednicu da podrži mlade kroz model razvojnog pristupa mladima.

Dakle, da bi bilo koja zajednica mogla uspješno promovirati spomenuti model, ona treba biti visoko strukturirana, a njeni članovi visoko educirani o potrebama mladih i njihovim jakim stranama. To znači da u jednoj takvoj lokalnoj zajednici treba biti mnoštvo agencija i servisa koji bi provodili različite programe za mlade i njihove obitelji, a takvo što je moguće jedino uspješnom suradnjom državnih institucija i raznih nevladinih udruga i organizacija koje bi bile dovoljno dobro ekipirane i ljudima i znanjima da mogu kompetentno razvijati i provoditi programe za mlade u lokalnoj zajednici.

Organizacija lokalne zajednice u Republici Hrvatskoj: stvaranje uvjeta za promociju koncepta pozitivnog razvoja mladih

Nužnost postojanja brojnih institucija, službi i agencija u zajednici koje bi promovirale koncept pozitivnog razvoja mladih, što uključuje fokusiranje na zaštitne čimbenike, na jake strane pojedinca, već je naglašena nekoliko puta u ovome

radu. No, bitno je istaknuti da se bez kvalitetne organizacije, koordinacije i suradnje svih spomenutih službi i institucija (vladinih i nevladinih) koncept pozitivnog razvoja mladih neće moći u potpunosti razviti na razini jedne lokalne zajednice. Naime, brojna znanstvena istraživanja pokazala su da su najkvalitetniji i najučinkovitiji programi prevencije multidisciplinarni i sveobuhvatni, što znači da uključuju suradnju većeg broja raspoloživih službi u zajednici (Staub-Bernasconi, 1991; Tinzemann i Nixon, 1992; prema Bašić, 2003; Ferić, Kranželić, 2001; Bašić, 2001;).

Europa, pa i cijeli svijet, susreću se s nužnošću reformiranja institucija s namjerom ubrzanja i kvalitetnijeg procesa odlučivanja, njihove veće učinkovitosti i demokratičnosti. Vrlo je aktualno pitanje razine donošenja relevantnih odluka. Naime, pretpostavlja se da najveći broj najznačajnijih odluka treba donositi na lokalnoj razini, zatim na regionalnoj, pa onda na nacionalnoj i na kraju na nadnacionalnoj razini (Mataga-Tintor, 2004). Drugim riječima, formira se proces *bottom up* („odozdo“) koji, uz nužnost i procesa *top down* („odozgo“), osigurava kvalitetnije odlučivanje jer odgovara potrebama i interesima građana. To je način preuzimanja odgovornosti i samostalnosti u odlučivanju, gdje je jedina granica zakon, a ne i zaštita pod hijerarhijskom strukturom. Treba istaknuti da više razine na taj način nisu isključene iz donošenja odluka, već se javljaju samo kao korektori, ako niže razine nisu donijele odgovarajuće odluke. To upućuje na nužnost kooperacije i koordinacije, a ne konfrontacije.

Osim toga, bitno je definirati zadatke i odgovornosti na svakoj od razina donošenja odluka kako bi prevencija bila što uspješnija i kako bi se osiguralo što kvalitetnije provođenje elemenata koncepta pozitivnog razvoja mladih. U Republici Hrvatskoj, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži (2003; prema Mataga-Tintor, 2004) naveo je nekoliko ciljeva i zadataka koji bi trebali biti ostvareni na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a da bi zajednica bila što sigurnija i razvila temelje tzv. otporne

zajednice; zajednice koja omogućuje siguran rast i razvoj svojih članova, koja brine o zaštiti djece i mladih i koja se fokusira na jakosti i pozitivne strane svih svojih članova. Pa je tako naglašeno da bi vlade na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini trebale: prihvatiti da nema slobode bez sigurnosti i da življenje u sigurnom okruženju treba biti osnovno ljudsko pravo; osigurati da kontrola kriminala dobije prioritet i odgovarajuća sredstva; prihvatiti da prevencija kriminala nije samo jeftinija od represije, nego da taj pristup počiva na poštovanju ljudskog dostojanstva, te ohrabriti osjećaj građanske svijesti, naglašavajući da građani uživaju izvjesna prava, ali i da imaju odgovarajuće dužnosti povezane s poštovanjem integriteta i mira svojih sugrađana (Žižak, 2003).

Tijela lokalne samouprave mogu posredno ostvariti ključnu ulogu u promicanju sigurnosti svojim utjecajem na ciljeve cijelog niza djelatnosti za koje su odgovorni, što uključuje: planiranje razvoja i urbanizacije; razvijanje javnih službi i usluga, te izgradnju škola, igrališta, stadiona, bazena i socijalno-edukacijskih centara; razvijanje službi i programa podrške obiteljima kako bi se pomoglo roditeljima da lakše obavljaju svoje roditeljske obveze; održavanje uspostave radnih mjesta osoba za održavanje, nadzor i sigurnost u javnim institucijama i službama; otvaranje institucija i uvođenje programa za izvanškolske, društvene i odgojne aktivnosti te ustrojavanje gradske policije.

S tim u vezi, od središnje se vlasti traži da, u suradnji s tijelima lokalne samouprave: prihvati lokalnu politiku kao ključnog činitelja u suzbijanju kriminala i nesigurnosti; osnaži tijela lokalne samouprave i demokracije u skladu s Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi; pojača odgovornost tijela lokalne samouprave u prevenciji i osigura za to odgovarajuća financijska sredstva; smanji stupanj centralizacije i kontrole lokalnih vlasti, omogućujući tako da se odluke donose na lokalnoj razini, gdje se lokalne potrebe najbolje razumiju i gdje se problemi mogu rješavati na način sukladan tradiciji toga područja; osigura da lokalni proračun i sredstva ostanu u toj lokalnoj zajednici te da osnaži razvoj

potencijala zajednice kroz edukaciju građana.

Iz navedenih ciljeva i zadataka jasno je vidljivo naglašavanje utjecaja uprave lokalne zajednice (lokalne samouprave) u brizi za djecu i mlade. To je zapravo logična posljedica decentralizacije i potrebe da se specifični problemi rješavaju unutar lokalne zajednice. Koliko uprava doprinosi djelovanju za djecu i mlade ovisi još uvijek o „...pojedinačnim stavovima različitih lokalnih samouprava jer ne postoji formalnopravna definirana obveza koja bi utjecala na poduzimanje aktivnosti i mjera koje bi nadilazile okvire sadašnjih zakonskih obveza“ (Mataga-Tintor, 2004:42).

Neka inozemna iskustva kao što su, primjerice, Hampton Family Resource Project (Ferić, 2003) ili Community Prevention Grants Program (Mataga-Tintor, 2004) pokazuju razne načine kojima se može osmisliti strategija prevencije u lokalnoj zajednici s kvalitativnim pomacima i konkretnim rezultatima, a da sadržavaju osnovne principe koncepta pozitivnog razvoja mladih (orijentacija na pozitivnosti i jake strane, edukacija roditelja i mladih ljudi, otvaranje edukacijskih centara, usmjeravanje prema promociji vrijednosti zajednice i prema pružanju podrške pozitivnom razvoju djece, usredotočenost na socijalne, emocionalne i fizičke potrebe obitelji i mladih ljudi, dostupnost korisnicima, organizirano vodstvo i pozitivna vizija budućnosti).

I u našoj zemlji sve se više radi na osmišljavanju različitih programa prevencije koji su inicirani u lokalnim zajednicama. Ipak, još uvijek ne postoji jasno strukturiran princip koji bi olakšao stručnjacima u lokalnim zajednicama postavljanje kvalitetnih i uspješnih programa. Naša praksa se svodi na pojedinačne inicijative koje, nažalost, nisu međusobno povezane, smatra Mataga-Tintor (2004).

Prikaz nekoliko preventivnih programa organiziranih od strane državnih institucija i udruga, s posebnim osvrtom na elemente koncepta pozitivnog razvoja mladih

Program mjera zaštite i pomoći djeci, mladima i obiteljima Grada Velike Gorice jedan je od programa u kojima je moguće uočiti brojne elemente koncepta pozitivnog razvoja mladih. Naime, iz spomenutog programa vidljivo je da intervencije za djecu i mlade nije moguće postaviti bez suradnje svih stručnih i humanih resursa koji postoje i djeluju u lokalnoj zajednici, ali i onih ljudi koji u lokalnoj zajednici donose odluke.

Dakle, Program se temelji na načelu multidisciplinarnosti i uključuje velik broj državnih institucija i udruga od kojih sve imaju svoju jasno definiranu ulogu i odgovornosti u provedbi Programa (Mataga-Tintor, 2004:74). Brojni elementi iz koncepta pozitivnog razvoja mladih vidljivi su iz ciljeva Programa: osmišljavanje programa za djecu od predškolske dobi do adolescencije; edukacija i informiranje roditelja; potpora i edukacija djelatnika u sustavu prosvjete i socijalne skrbi; promocija i razvoj zajednice orjentirane na dijete, mladu osobu i obitelj uz jačanje društvene svijesti o potrebama; razmjena iskustava s drugim lokalnim zajednicama; koordinacija programa na gradskom području sa cjelovitim pristupom.

Zanimljivo je spomenuti osnivanje Gradskog vijeća djece i mladih Grada Velike Gorice te Centra za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica. Naime, takve i slične inicijative predstavljaju vrlo važan pomak u smjeru razvoja koncepta pozitivnog razvoja mladih u jednoj lokalnoj zajednici i trebale bi poslužiti kao model drugim lokalnim zajednicama jer stavljaju naglasak na djecu i mlade, na zaštitu i brigu, na stvaranje otpornih i zdravih ljudi koji će svojim potencijalima dalje nastaviti razvijati svoju lokalnu zajednicu u pozitivnom smjeru.

Postoji još nekoliko kvalitetnih programa u Republici Hrvatskoj u kojima se jasno mogu istaknuti brojne postavke koncepta pozitivnog razvoja mladih. Neki od njih su: projekt „Škola

za život“ (Obradović, Matić i Šokčević, 2003) koji se provodi pri Centru za socijalnu skrb Županja u Savjetovalištu za mlade i obitelj; program malih kreativnih socijalizacijskih skupina u okviru projekta „Pomoć djeci i mladeži s poremećajima u ponašanju u poslijeratnim uvjetima“ koje je iniciralo Ministarstvo rada i socijalne skrbi u suradnji s UNICEF-om, a provodi se na području Vinkovaca (Trifunović, 2003); projekt „Zadovoljno dijete“ koji se provodi na području Pule (Glavina-Stanković, Gadžo-Buršić, 2003); projekt „Pula-zdravi grad“ (Lazarić-Zec, 2003); projekt „Zdravi grad“ u Poreču (Basanić-Čuš, Mikulčić, 2003); izviđački program prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladeži Grada Zagreba „Čudesna Hrvatska“ (Jelavić, 2003) i drugi. Vrijedno je spomenuti i nekoliko kvalitetnih programa prevencije čiji su tvorci i nositelji razne udruge koje djeluju na području Hrvatske i koje ostvaruju dobru suradnju s državnim institucijama. Kao što je već ranije napomenuto, suradnja državnih institucija s udrugama i svim ostalim resursima u zajednici izuzetno je bitna jer omogućuje stvaranje i implementaciju kvalitetnih, multidisciplinarnih programa koji počivaju na konceptu pozitivnog razvoja mladih.

Neki od programa u kojima je naglašena orijentacija na zaštitne čimbenike i na jačanje potencijala mladih ljudi su: „Rad u malim kreativnim socijalizacijskim skupinama“ koji se provodi na području Čakovca, a u organizaciji udruge „Osmijeh“ (Čugalj, 2003); osnivanje Kluba mladeži Crvenog križa u Varaždinu pod pokroviteljstvom Društva Crvenog križa Varaždinske županije (Sabati, 2003); projekt „Igrom do škole“ udruge Djeca prva koji se provodi na području Zagreba i okolice; program povećanja samopoštovanja djece osnovnoškolske dobi „Ja to mogu“ čiji je nositelj udruga Nansen Dijalog Centar koja djeluje na području Osijeka (Živković, Brajković, 2003); program „Odgoj za ljubav i nenasilje“ (Horvat, 2003) udruge Suncokret kojemu je cilj promicanje suradnje i nenasilne komunikacije u osnovnim školama;

Ono što je zajedničko navedenim programima je naglašavanje elemenata koncepta pozitivnog

razvoja mladih. Svaki od programa je usmjeren na potrebe djece i mladih ljudi, na razvijanje njihovih potencijala i jakih strana, a posebno je naglašena orijentacija na pozitivno, dakle orijentacija na zaštitne čimbenike u lokalnoj zajednici. Programi ističu važnost mladog čovjeka u svakoj lokalnoj zajednici, a brojne aktivnosti koje im se nude u programima omogućuju im da razviju osjećaj kompetentnosti, korisnosti i pripadanja.

Ciljevi programa također obuhvaćaju i jačanje zajednice te potiču multidisciplinarni pristup, odnosno suradnju svih segmenata lokalne zajednice. To doprinosi stvaranju otporne zajednice koja je, kao što je već naglašeno u radu, izuzetno bitna kao temelj za razvijanje i implementaciju programa prevencije koji počivaju na konceptu pozitivnog razvoja mladih.

Sudjelovanje mladih u kreiranju aktivnosti u lokalnoj zajednici

Za razvoj ideja koje promovira koncept pozitivnog razvoja mladih bitno je također uključiti i mlade ljude u projekte kako bi na taj način i oni sami mogli sudjelovati u kreiranju aktivnosti u svojoj lokalnoj zajednici. Na taj način bi zajednica pokazala vjeru koju gaji prema svojim mladim članovima, stavila u središte njihove jake strane i potencijale te im prenijela slijedeću poruku: „Ti kao mlada osoba možeš imati značajnu ulogu u tome da tvoja zajednica postane bolje mjesto. Najbolji način da unaprijediš društvo je da postaneš dio njega – da imaš aktivan interes za ono što se događa u tvom susjedstvu, tvojoj zajednici i zemlji i da se uključiš u zbivanja. Malo toga se može promijeniti sjedeći kod kuće i upoznavajući društvo putem televizije.“ (UNICEF i WOSM, 2001; prema Ajduković, 2003:36).

Da bi mladi uopće mogli biti aktivni i odgovorni sudionici programa u svojoj lokalnoj zajednici potrebna im je podrška odraslih te društveno opredjeljenje da se potiču takve aktivnosti mladih, dakle prihvaćanje postavki koncepta razvojnog pristupa mladima.

Jedan od izuzetno dobrih primjera inicijative

mladih u lokalnoj zajednici je osnivanje udruge mladih „Atlas“ na području Šibensko-kninske županije (www.youth.hr). Udruga je registrirana kao nevladina, neprofitna i nestranačka udruga građana, sa sjedištem u Kistanjama. Svrha osnivanja Udruge i njezini temeljni ciljevi su jačanje samosvijesti mladih za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu i javnom odlučivanju, te unapređenje kulture življenja i bolje iskorištenje ljudskih potencijala primjenom informatičko-komunikacijske tehnologije.

Jedan od projekata udruge Atlas je izrada Internet stranice koja predstavlja udruge mladih s prostora Šibensko-kninske županije, te prati aktivnosti koje provode udruge mladih i udruge za mlade. Na taj način su uspjeli objediniti rad svoje Udruge, ali i svih ostalih Udruga mladih s područja Knina, Kistanja, Drniša i Šibenika i šire. Namjena Web stranice je, između ostalog, i povezivanje resursa lokalnih udruga mladih, promoviranje različitih tema iz života mladih, obrazovanja, pratiti događanja, natječaje, te omogućiti ovoj populaciji da pronađe informacije koje ih zanimaju jednako kao i da pronađu odgovarajuće partnere za svoje projekte i aktivnosti. Web stranica ima za cilj prikazati i postojeće informacijske resurse Interneta jednako kao i stvoriti servis za promociju lokalnih udruga mladih i za mlade, koje nemaju sredstava za izradu vlastitih Internet stranica. Stranica je namijenjena mladima s područja posebne državne skrbi (poglavito Šibensko-kninskoj županiji), međunarodnim organizacijama i široj hrvatskoj javnosti koja je u potrazi za informacijama o problemima mladih i njihovim pokušajima da iste riješe (www.youth.hr).

Još jedan od primjera dobrih inicijativa je i osnivanje Mreže mladih Hrvatske (MMH). MMH je nacionalna krovna organizacija mladih osnovana 2002. godine koja okuplja 28 nacionalnih i lokalnih udruga mladih i za mlade sa ciljem da predstavlja mlade u Republici Hrvatskoj i inozemstvu te da kreira i provodi nacionalnu politiku prema mladima u partnerstvu sa Vladom. To je nevladina i neprofitna udruga koja zagovara i promiče interese i dobrobit mladih, na načelima

tolerancije, razumjevanja, te poštivanja njihovih prava i potreba, a nastala je kao rezultat projekta "Umrežavanje udruga mladih i za mlade" kojeg je u travnju 2002. g. pokrenuo HES (Hrvatski esperantski savez) uz potporu Državnog zavoda za obitelj, materinstvo i mladež (www.mmh.hr).

Mreža mladih Hrvatske svoje djelovanje temelji na (www.mmh.hr): demokratskom odlučivanju i javnom djelovanju; otvorenosti prema svim zainteresiranim organizacijama i inicijativama mladih i za mlade; poštivanju integriteta i samostalnosti svojih članova; potpori lokalnim inicijativama mladih i za mlade; izgradnji odgovornoga partnerstva s drugim zainteresiranim udrugama, ustanovama i tijelima državne i lokalne uprave i samouprave; afirmaciji mladih te njihovih interesa i potreba; promicanju tolerancije i međusobnoga uvažavanja u društvu; zaštiti ljudskih i manjinskih prava; promicanju zdravih stilova života; jačanju samosvijesti i interesa mladih za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu i javnom odlučivanju.

Prioriteti rada MMH su (www.mmh.hr): razmjena informacija, iskustava i programsko povezivanje; javno zagovaranje interesa i potreba mladih; osposobljavanje mladih putem seminara i radionica; tehnička, programska i dr. potpora lokalnim udrugama i inicijativama; kreiranje i provedba zajedničkih programa, kampanja i javnih inicijativa; partnerska suradnja s državnom i lokalnom upravom i samoupravom; međunarodna suradnja; informativna djelatnost; organizacija javnih rasprava, tribina i manifestacija; zaštita studentskih prava i modernizaci-

ja visokog obrazovanja; kulturna razmjena i zaštita okoliša.

Jedna od bitnih inicijativa MMH jesu serije javnih tribina "fokus:mladi", kroz koje se pokušava u središte javnog interesa dovesti tematika mladih. Naime, članovi MMH smatraju da se „...o mladima u medijima i široj javnosti govori rijetko i malo. A i kad se govori, tada je to gotovo u pravilu postavljeno iz perspektive u kojoj se mladi vide kao problem, kao skupina sklona socijalno neprihvatljivom ponašanju i odstupanju od društveno uvriježenih praksi. Pri tom se zaboravlja da mladi (osobe od 15 do 29 godina, kako je to definirano Nacionalnim programom djelovanja za mlade) čine više od 20% stanovništva u Hrvatskoj te da su možda i najvažniji nacionalni resurs.“ (www.mmh.hr). Serija tribina "fokus:mladi" pokušava izvesti tematiku mladih iz geta "skrbi", i izboriti se za poziciju mladih kao aktivnih i relevantnih subjekata nositelja društvenog razvoja.

Spomenuti primjeri su dobre ilustracije primjene elemenata koncepta pozitivnog razvoja mladih u lokalnoj zajednici (a i šire) koji pokazuju i potvrđuju volju i želju mladih ljudi za inicijativama i poboljšanjem kvalitete života u svojoj lokalnoj zajednici i šire. Još jedna od takvih inicijativa je i obilježavanje svjetskog dana aktivizma mladih (Prilog 1).

Stvaranjem pozitivnog okruženja i jačanjem njihovih potencijala, zajednica bi trebala u što većoj mjeri poticati takve aktivnosti i ohrabrivati mlade ljude da stvaraju svoje udruge i da kroz njih sudjeluju u kreiranju otporne zajednice.

Prilog 1

Svjetski dan aktivizma mladih 15. – 17. travnja

Što?

Global Youth Service Day (GYSD) ili Svjetski dan aktivizma mladih (SDAM) se obilježava jednom godišnje u preko 150 zemalja kako bi promovirao aktivizam i angažman milijuna mladih širom svijeta u njihovom nastojanju da unaprijede svoje zajednice i mijenjaju svijet. Jedan od ciljeva SDAM-a jest podići vidljivost udruga mladih u javnosti te skrenuti pozornost građana na aktivne mlade koji kroz svoj volonterski angažman unaprijeđuju društvo.

Tko?

Iniciran je i koordiniran od jedne od najvećih svjetskih mreža mladih - Global Youth Action Network sa sjedištem u New Yorku

Zašto GYSD?

Pokrenut je od strane civilnog društva u SAD-u te se proširio na globalnu razinu i pridobio podršku od raznih uglednih organizacija i institucija, među kojima su i Ujedinjeni narodi. "Ujedinjeni narodi ne mogu uspjeti sami. Samo kreirajući partnerstva sa vladama, privatnim sektorom i civilnim društvom širom svijeta, mogu promijeniti živote, spasiti živote, ojačati demokraciju i ljudska prava, i pružiti potporu, utjehu i zaštitu siromašnima, bolesnima i ugroženima. Volonteri i aktivisti su jedan od naših najvrednijih partnera, a Global Youth Service Day prepoznaje napore najmlađih od njih. Ti mladi ljudi su ne samo lideri sutrašnjice; oni mogu imati vodeću ulogu u razvoju njihovih zajednica danas. Nadamo se da će njihov koristan rad danas prerasti u životnu obvezu od koje će benefit imati svi ljudi na svijetu." (Annan; prema www.mmh.hr)

Kako se GYSD obilježava u Hrvatskoj (SDAM) ?

Global Youth Service Day se u Hrvatskoj pod imenom Svjetski dan aktivizma mladih (SDAM) obilježava po četvrti put od 2001. godine. Nacionalni koordinator za SDAM 2005. jest Mreža mladih Hrvatske koja ima ulogu koordinirati aktivnosti lokalnih partnera na nacionalnoj razini.

Zašto SDAM 2005. ?

Mladi su već 15 godina na marginama javne politike i ne postoji sustavno provođenje politike prema mladima koja bi rješavala probleme i zadovoljila potrebe mladih u Republici Hrvatskoj. Mladi su često u javnosti prikazani kao društveni problem, a ne kao resurs društva. Za SDAM će pedesetak najaktivnijih udruga mladih provesti aktivnosti u svojim lokalnim sredinama kako bi pokazali pozitivan rad koji mladi širom Hrvatske čine u svrhu unaprjeđenja kvalitete života u svojim sredinama. Time će se povećati vidljivost udruga mladih u zemlji, ukazati na potrebu provođenja Nacionalnog programa djelovanja za mlade te vratiti mlade u središte javnog prostora i javnog interesa.

Zaključak

Iz pregleda literature kod nas i u svijetu, vidljiv je trend usvajanja koncepta pozitivnog razvoja mladih kojemu su u središtu pozitivne strane mladih ljudi i načini na koje bi ih zajednica mogla angažirati kako bi što bolje iskoristili svoje potencijale. Posebnost spomenutog koncepta jest u tome što on vodi računa o svim mladim ljudima, a ne samo onima koji su ispoljili neke oblike poremećaja u ponašanju jer smatra da je osnaživanje mladih upravo ključ za uspješnu prevenciju.

No, da bi bilo moguće provoditi programe prevencije utemeljene na konceptu pozitivnog razvoja mladih potrebno je stvoriti adekvatne uvjete u lokalnoj zajednici, a i šire. Dakle, potrebno je raditi na stvaranju tzv. otporne zajednice u kojoj će koncept pozitivnog razvoja mladih naići na plodno tlo.

Razvoj otporne ili „zdrave“ zajednice ovisi, između ostalog, i o dobroj organizaciji svih resursa u zajednici, od nacionalne, regionalne pa sve do lokalne razine. Treba, dakle, voditi računa o nekoliko područja djelovanja: lokalno vodstvo i planiranje kako bi se razvile strategije koje bi išle u smjeru poboljšavanja podrške programima usmjerenim prema mladima; podrška na razini državne politike i resora kako bi se ti planovi implementirali, što znači da bi državna morala prepustiti donošenje odluka lokalnoj zajednici kako bi se poboljšala učinkovitost programa implementiranih u zajednici; podrška na razini

manjih jedinica države (npr. županija) kako bi se stvorio fleksibilan lokalni sustav servisa, te podrška na razini privatnog sektora i volonterskih organizacija koje bi trebale nadopunjavati državne servise i programe kako bi se izgradio dodatni sustav podrške za mlade (Ferić, 2003; prema Mataga-Tintor, 2004).

U tom kontekstu valja spomenuti rad udruga „Odraz“ i „MI“ koje svojim radom potiču i jačaju inicijative i suradnje u lokalnoj zajednici, u cilju dugoročnog razvoja. Njihov cilj je razvoj društva u kojem je osiguran uravnotežen i visokokvalitetan razvoj lokalne zajednice za dobrobit svih članova i sektora kao i budućih generacija (<http://www.odraz.hr/stranice/projekt/html>). To postižu pružanjem usluga udrugama u regiji (informacije, edukacije, konzultacije), promicanjem i razvijanjem volonterskog rada i međusektorske suradnje (<http://www.udruga-mi/projekti.php>).

Ono što je izuzetno bitno za naglasiti i predstavljati ključnu točku ovoga rada jest činjenica da je prevencija u lokalnoj zajednici nezamisliva bez sudjelovanja mladih u osmišljavanju i organiziranju raznih socijalnih akcija. Zbog toga težište treba staviti, osim na dobru organizaciju zajednice, i na stvaranje povoljnih psihosocijalnih uvjeta (podrška, prihvaćanje, razumijevanje, fokusiranje na pozitivne strane, omogućavanje školovanja i zapošljavanja i slično) u zajednici kako bi mladi mogli doći do izražaja i pokazati sve što znaju i mogu. A znaju i mogu puno.

Literatura

- A Youth development Approach to Services for young People (1999): The Work of the Families and Youth Services Bureau. American Youth policy Forum. Washington D.C.
- Ajduković, M. (2003): Socijalna akcija u zajednici. U: Ajduković, D. (ur) Socijalna rekonstrukcija zajednice. Društvo za psihološku pomoć. Zagreb
- Alexander, D.J., Leach, T.J., Steward, T.G (1984): A Study of Policy, Organization and Provision in Community Education and Leisure and recreation in three Scottish regions. Department of Education: University of Edinburgh
- Anderson, R.E., Carter, I. (1990): Human behaviour in the Social Environment: A Social system Approach. Aldine de Gruyter. New York.
- Barnes, M. (1997): Care, communities and citizens. London: Longman
- Barr, A. (1991): Practising Community Development. Experience in Strathclyde, London: Community development Foundation
- Basanić-Čuš, N., Mikulčić, T. (2003): Porečki model preventivnog djelovanja prema široj lokalnoj zajednici U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 291-294
- Bašić, J. (1997): Ekologija ljudskog razvoja i primarna prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladeži. U: Bašić, J. i sur. (ur) Rehabilitation and Inclusion – program i sažeci. Fakultet za defektologiju, Zagreb, 125
- Bašić, J. (2000): Teorijski pristupi konceptima rizičnih i zaštitnih čimbenika U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Rizični i zaštitni čimbenici u razvoju poremećaja u ponašanju djece i mladeži, Zagreb, 29-31
- Bašić, J. (2001): Lokalna zajednica u prevenciji poremećaja u ponašanju: određenje i teorijski pristupi. U: Janković J., Bašić, J. (ur) Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju i zaštitu djece s poremećajim u ponašanju, 33-47
- Bašić, J. (2003): Neki pristupi u prevenciji poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici. U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 18-31
- Coleman, J. (1988): Social capital in the creation of human capital. American journal of Sociology, 94, 95-120
- Connel, J.P., Gambone, M.A., Smith, T.J. (2004): Youth development in Community Settings: Challenges to Our Field and Our Approach. Institute for Research and Reform in Education
- Čugalj, J. (2003): Prevencija zlostavljanja djece kroz školski sustav i lokalnu zajednicu U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 336-342
- Ferić, M. (2003): „Partnerstvo“ programa usmjerenih obitelji i zajednice U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 74-84
- Ferić, M., Kranželić, V. (2001): Lokalna zajednica u osmišljavanju i postavljanju programa prevencije poremećaja u ponašanju. U: Janković J., Bašić, J. (ur) Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju i zaštitu djece s poremećajim u ponašanju, 65-81
- Garvin, C. (1991): Barriers to effective social action by groups. Social Work with Groups, 14, __, 65-76
- Gibson, J.W., Kempf, J. (1990): Attitudinal predictors of sexuality in Hispanic adolescent females. Journal of Adolescent Research, 415-430

- Glavina-Stanković, D., Gadžo-Buršić, E. (2003): Multi-pristup u radu s djecom – zadovoljno dijete U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 275-281
- Horvat, G. (2003): Odgoj za ljubav i nenasilje U: Žižak, A., Bouillet, D. (ur) Standardi programa prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 108-120
- <http://www.odraz.hr/stranice/projekt/html>
- <http://www.udruga-mi/projekti.php>
- Irby, M. (2000): Reflections on a Decade of Exploring Community-Based Youth Organizations: Introduction to the Paperback Edition of Urban Sanctuaries. The Forum for Youth Investment. Maryland
- Jandrić, A., Buđanovac, A. (2004): Prevencija zlouporabe droga u RH: Je li naša zajednica bespomoćna? Kriminologija i socijalna integracija, 12,1, 71-81
- Jelačić, D. (2003): Čudesna Hrvatska U: Žižak, A., Bouillet, D. (ur) Standardi programa prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 44-54
- Lazarić-Zec, D. (2003): Javnozdravstveni pristup unapređenja zdravlja mladih U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 281-283
- Mataga-Tintor, A. (2004): Ključni ljudi u lokalnoj zajednici u prevenciji poremećaja u ponašanju djece i mladih. Magistarski rad. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Obradović, Lj., Matic, V., Šokčević, D. (2003): Projekt „Škola za život“ U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 241-244
- Olsen, R.J., Farkas, G. (1990): The effects of economic opportunities in family background on adolescent cohabitation and childbearing. Journal of Labor Economics, 8, 341-362
- Principles and Examples of Positive Youth Development (2003): www.extension.iastate.edu/4H/YDPrinciplesExamplespositive.pdf
- Prinz, R.J., C.M. Conell (1997): Conduct Disorders and Antisocial Behavior. Handbook of Prevention and Treatment with Children and Adolescents. John Wiley & Sons, New York.
- Reconnecting Youth and Community (1996): A Youth Development Approach. Department of Health and Human Services. National Clearinghouse on Families and Youth
- Sabati, M. (2003): Osvrt na ulogu i aktivnosti Hrvatskoga Crvenog križa – Društva Crvenog križa Varaždinske županije u prevenciji poremećaja u ponašanju djece i mladeži U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 342-351
- Schaff, N. (2004): Community Youth Development http://www.cdtoolbox.org/community_planning
- Smith, M.K. (2004): Community Education in Scotland: The vision and role of community education in Scotland. A review and booklist.
- Staub-Bernasconi, S. (1991): Social action, empowerment and social work – An integrative theoretical framework for social work and social work with groups. Social work with groups, 14, __, 35-51
- Stubbs, P. (1996): Nationalisms, globalisation and civil society in Croatia and slovenia. Research in social Movements, Conflict and Change, 19, 1-26
- Trifunović, G. (2003): Preventivni program aktivnosti s djecom i roditeljima na lokalnoj razini U: Bašić, J., Janković, J. (ur) Lokalna zajednica – izvorište Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 244-247

- Turner, S., Norman, E., Zunz, S. (1995): Enhancing Resiliency Girls and Boys: A Case for Gender Specific Adolescent Prevention Programming. *The Journal of Primary Prevention*, 16, 1, 25-37
- Working group on Young People in south East europe – Stability pact, Working Table 1 – Task Force Education and Youth (2002): Meeting in Bucharest, Parliament Building 22/23
- www.mmh.hr
- www.youth.hr
- Youth Development Strategy Aotearoa (YDSA) (2003): <http://www.myd.govt.nz>
- Youth Work Development (2003): Youth Forum Jeunesse.
http://www.youthforum.org/en/our_work/youth_work.html
- Žganec, N. (2001): Prevencija poremećaja u ponašanju u lokalnoj zajednici. U: Janković J., Bašić, J. (ur) Prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju i zaštitu djece s poremećajim u ponašanju, 49-64
- Žganec, N. (2003): Pojmovno određenje zajednice. U: Ajduković, D. (ur) Socijalna rekonstrukcija zajednice. Društvo za psihološku pomoć, Zagreb
- Živković, Ž., Brajković, S. (2003): Ja to mogu U: Žižak, A., Bouillet, D. (ur) Standardi programa prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, Zagreb, 69-76
- Žižak, A. (2003): Prevencija urbanog kriminaliteta: vodič za tijela lokalne samouprave, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Zagreb

Local community in prevention of behavioural disorders: positive youth development approach

Abstract

This paper deals with the problem of prevention of behavioral disorders in the local community, focusing on the concept of Positive Youth Development Approach. The main guideline of Positive Youth Development Approach is the fact that helping young people to develop their potentials is the best way to prevent behavioral disorders. But, to make that possible, it is very important to create the resilience community. Paper explains main characteristics of the resilience community, elaborates main issues of Positive Youth Development Approach and offers some ideas of how to implement some elements of that approach in one local community, by presenting few preventive programs.

Key words: *local community, prevention, Positive Youth Development Approach*